

Like the Birds

El-Hassan Róza: *Like the Birds*.

Vajdasági Kortárs Művészetek Múzeuma, Újvidék

El-Hassan Róza – ezt fontos azonnal megemlíteni, noha már a neve is elárulja – több kultúra hatásait, találkozásait és elágazásait, metszéspontjait szívta magába: magyar–szír alkotó, aki Németországban nőtt fel. Nem mellékesen nő és anya. Épp ennek a többféle identitásnak a felvállalása és művészetében való bemutatása, szerteágazó érzékenysége teszi őt jelenleg az egyik legérdekesebb kelet-közép-európai művésszé.

Alkotói tevékenysége nyit a veszélyeztetett vagy marginalizált társadalmi csoportok felé, szenzibilitását is meghatározza a többféle gyökerű családi „hozomány”. Érdeklődése kiterjed például a menekültválságra (azon belül a menekültek sorsára), a túlnépesedésre vagy a legkülönbözőbb, jelenleg is aktuális globális társadalmi kihívásokra.

Első önálló újvidéki tárlata egy komplex, organikus felépítésű, a helyszínhez álmódott madárfészkek-rekonstrukcióval nyit, valamint annak felnagyított változatával (Branko Malešević realizálásában), melyben akár több ember is elférhetne, és így már akár potenciális közösségről is beszélhetünk. Az alkotás rengeteg asszociációt ébreszthet az emberben, akár csak az alkotó által bekeretezett, hozott vagy szintén in situ a falra festett-rajzolt skiccei, művei, valamint – mint már említettem – a két különböző dimenziójú madárfészkek esetében.

Az otthon, netán a lehetséges vagy vágyott, madaraktól ellesett otthon meglelése, sóvárgása lehet a kulcs a kiállítás egészéhez, valamint ezen otthon törekeny voltának hangsúlyozása, hisz sárból, nádból, egyéb organikus anyagokból készültek ezek az alkotások. Skiccei-rajzai pedig – ahogy értesültem – zömmel az emberi kapcsolatok hálózat- és struktúraszerű, szinte tapinthatóan konceptuális ízű ábrázolásai, bemutatásai, olykor részben Piet Mondrian, olykor minden bizonnyal mások stílusából kölcsönözve azok felépítését, esetleg egyes részleteit, elemeit.

El-Hassan Róza társadalmi elkötelezettsége nyilvánvaló lenne akkor is, ha semmit sem tudnánk róla: több, eléggé hermetikus értelmezési tartományban utazó, gyakran kevert technikájú festménye, rajza mellett ott található a *freedom* szócska, esetleg más, kevésbé nyíltan angazsált szavak (igen takarékosan) megfejlve néhány nádszállal, akár a fali rajzstruktúrába-hálózatba ágyazva, akár eléje, a falhoz támasztva.

A tárlaton a művész egyik videoart munkája is megtekinthető. A videoalkotást arab hangalámondással hallhatjuk (a kísérőszöveg természetesen angol nyelvű). Szintén szíriai, Berlinben élő művésznő a hang, ahogy a végső kivitelező is szíriai, Antwerpenben élő menekült művész. A kiállítás címe *A bőség (jólét?) állama*. A művésznő sárból, nádból és egyéb, a Tisza menti romák által készített téglá alapanyagból alkotta meg a végleges installációkomplexumot. A művészi szolidaritás és aktivizmus, valamint az ökodizájn itt is – szinte sikoltva – jelen van.

Ami nagyon mélyen megérintett, az egy falra vetített, ha nem tévedek, talán az említett antwerpeni kiállításra készített, részleges munkafolyamat előtanulmánya, illetve a végeredmény bizonyos elemeiről készült film volt. Igen, a paca, az lehet szándékolt is, a pacában benne van az egész Univerzum ígérete, és valami távoli, rejtélyes (misztikus?) köze lehet mind a kaligráfiához, mind az ornamentikához, ahogy szinte bármihez, amit a nyitott és figyelmes néző belevetít a tulajdon valóságtripeiből és magánmitológiájából. (Noha ezúttal is az emberi kapcsolatok alakulásáról, összekapcsolódásáról, módosulásáról éppúgy lehet szó.)

Gondolatfutamomat egy elég nehezen látható, de azért kivehető, az alkotónó által odaírt falfelirattal zárnam:

Freedom and Justice for All Delainess in Consistency in All Countries!
Így legyen!

És még megtoldanám egy, a címre – és a tárlaton szereplő alkotások címének zömére – rímelő, régi, agyonexploatált, de attól még mélységesen igaz és sóvárgott jelentésű magyar mondással:

Szabad, mint a madár.

Azt hiszem, e két mondatba sűrítve minden benne van, amit nemcsak El-Hassan Róza, hanem mindannyian kívánunk mind magunknak, mind az egész emberiségnek.